

Montessori i ett nötskal

Maria Montessori - vem var hon?

Maria Montessori (1870-1954) var Italiens första kvinnliga läkare.

I sitt arbete kom hon tidigt i kontakt med mentalt störda och socialt missgynnade barn. Och hon blev snart övertygad om att barnens problem var snarare av pedagogisk än av medicinsk art och att deras tillstånd kunde förbättras med intellektuell stimulans.

Hon utvecklade successivt pedagogiska metoder för att hjälpa barnen, och hon lyckades över förväntan. Barnens intellektuella och känslomässiga utveckling var häpnadsväckande. Och hon frågade sig då om inte hennes idéer också skulle fungera minst lika bra på fullt friska barn.

Pedagogiken bygger på noggranna observationer av barns utveckling.

Arbetsmetoderna växte fram som ett svar på barnens egna behov och intressen.

Pedagogiken grundar sig också på en klar uppfattning om målet för uppfostran och en filosofi om alla individers betydelse och alltings samband på jorden.

Ta vara på barnens känsliga perioder

Maria Montessori visste det varje förälder vet. Nämligen, att barn är nyfikna, fulla av upptäckarglädje och ivriga att pröva på och lära nya saker.

Och precis som föräldrar världen över märkte hon att barnens intressen varierar med ålder och mognad.

Dessutom observerade hon att intresseförändringar följer ett givet mönster, som är det samma hos alla barn. Från de allra tidigaste intressena för viljan att äta själv, lära sig gå, prata osv., till intresset för läsning, matematik, rymden, världen osv.

Hon fann att barn under sina olika mognadsstadier är speciellt mottagliga för olika slags kunskap. Och hon insåg därför det värdefulla i att ta tillvara intresseperioderna, som hon kallade "känsliga" eller "sensitiva" perioder.

Frihet att välja

Hon upptäckte att inläring, som knyter an till ett barns eget utvecklingsstadium, går lättare. Att man bäst tar till vara barnets spontana lust för arbete, genom att låta deras eget intresse vara motiv nog för att söka kunskap. Att barn har en avundsvärd förmåga att koncentrera sig på en intressant uppgift. Och att barn, som vill lära något nytt, upprepar en övning om och om igen.

Med sina kunskaper och insikter om människans tidiga mognadsprocess, skapade hon förutsättningar för barn att utvecklas till harmoniska och självständiga vuxna.

Frihet att välja aktivitet och möjlighet att arbeta ostört i egen takt blev två av de viktigaste förutsättningarna.

Montessorimaterial – en god hjälp i inläringen

För att kunna möta barns behov av stimulans och aktivitet utvecklade Maria Montessori arbetsmaterial för att möta tänkbara intresseinriktningar och mognadsgrader.

Materialet är inte det viktigaste i pedagogiken men det är en god hjälp på vägen.

I ett montessorirum finns material både för praktiska, intellektuella och sinnestränande övningar. Alltifrån skokräm och putstrasor till sinnrikt material, som tränar logiskt och matematiskt tänkande. Material som övar skrivförmåga, språk/ordkänsla och grammatik. Men också saker som låter barnen träna syn, hörsel, lukt, smak och känsel.

Montessoris idé om inläring handlar om att gå från det konkreta till det abstrakta.

Matematikmaterialet t.ex. visar klart och tydligt hur och varför man mäter och räknar på ett visst sätt. När ett barn förstått matematikens uppbyggnad, är det dags att lämna materialet och lösa abstrakta problem utan hjälpmedel.

Så gott som allt intellektuellt material fyller flera funktioner.

Samtidigt som man tränar matematiska storheter, övar man upp känslan för skillnaden mellan dem och förmågan att handla och tänka praktiskt.

De flesta material är också självtränande.

Barnen får uppleva tillfredställelsen av att själv se till att de lyckas med en uppgift.

... och en god hjälp i uppfostran

Allt material finns bara i ett exemplar. Barnen har ansvar för att de olika sakerna inte skadas i onödan. Slit- och slängtanken är bannlyst i en montessorigrupp.

Barnen får lära sig att ta hänsyn till varandra. Är ett visst material upptaget får man vänta på sin tur eller komma överens om att samarbeta.

Allt material har sin särskilda plats i rummet. Den som använt ett material har ansvar för att det snyggt och prydligt hamnar på sin rätta plats igen.

Hjälp mig att hjälpa mig själv

"Hjälp mig att hjälpa mig själv" är en montessoritanke, som grundar sig på det faktum att ingen kan lära någon annan något.

Varje individ behöver hjälp för att kunna lära sig, men själva inläringen måste de klara på egen hand.

I en montessorigrupp är lärarens uppgift därför inte i första hand att förmedla kunskap. Snarare att observera barnen och att vara lyhörd och uppmärksamma varje barns utveckling. Och att ge den stimulans som svarar mot varje barns mognad och intresse.

Läraren berättar, beskriver, orienterar, klarlägger. Visar var kunskap finns att hämta och visar hur materialet ska användas för att ge meningsfull träning.

Sedan gäller det att låta barnet arbeta självständigt med sin uppgift.

Montessoriförskolan – en spännande och stimulerade miljö

Kommer du på besök till en montessoriförskola kan du knappast låta bli att fascineras av den aktivitet som råder.

Här ser du barn mellan 3-7 år som bakar, putsar skor, dukar bord eller ägnar sig åt andra praktiska sysselsättningar.

Men här träffar du också barn, som med hjälp av pärlor i olika färger, träkuber och stavar sätter sig in i matematikens grunder.

Kanske förvånar det dig att en 3-åring med största koncentration lägger pussel med världsdelarna som bitar. Eller att en 4-åring med största iver tränar sig i konsten att skriva. Och kanske tycker du att det är konstigt att en 5-åring pratar om trianglar, cirklar och parallelogram som de mest självklara ting.

Montessoriförskolan rymmer mängder av spännande saker. Genom lek och stimulans får barnen utlopp för sin fantasi och svar på sina många nyfikna frågor.

Genom att inte i tid och otid hjälpa barnen, utan låta dem fritt experimentera, känna sig fram och öva inom olika områden, har man undanröjt alla de hinder, som vi vuxna normalt ställer i vägen för barnens naturliga utveckling.

Så vad du ser i montessoriförskolan är helt enkelt prov på vad som händer, när man i rätt miljö och med rätt stimulans tar vara på barnens inneboende resurser. Du ser prov på att barnen både vill och kan betydligt mer än vi vuxna tror. Och att barn måste få stimulans inom alla områden för att kunna utveckla hela sin personlighet.

Montessori på grundskolan – Självständighet, hänsyn/samarbete och frihet

Besöker du en montessoriklass på grundskolan möter du en miljö utan kateder och traditionella skolbänkar. Och utan fast schema..

I stället finner du ett riktigt arbetsmaterial på hyllor i barnvänlig höjd och barn i olika åldrar som arbetar med något. Ensamma, två och två eller i grupp. Vid arbetsbord eller på golvet.

Precis som i förskolan väljer varje barn själv sin sysselsättning. Friheten i att få handla självständigt, på eget initiativ, innebär att barnen ägnar sig åt sina uppgifter så länge de önskar.

Ett barn kan koncentrera sig på ett ämne en hel dag eller vecka. Men friheten ställer också krav på att barnen tar del av ansvaret för att täcka in alla ämnesområden på terminens kursplan.

Friheten förutsätter självklart också att barnen tar hänsyn till kamraterna i sin omgivning.

Montessoris frihet i fostran är inte detsamma som frihet från fostran.

I en montessorigrupp känner barnen att de arbetar för sin egen skull – inte för lärarens. Känslan av att lyckas men ett jobb, som man själv valt skapar naturlig arbetsglädje och uppmuntran.

När barn med liv och lust får ägna sig åt just det ämne, som för tillfället intresserar mest, blir disciplinproblem små. Och när barn får jobba i egen takt, minskar risken för konkurrens och tävlingsmentalitet

All onödig hjälp är ett hinder i barnets utveckling.